

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

| Verslagen

De praktijk van psychoanalytische groepstherapie

Verslag van

vvpt-workshop Psychoanalytische groeps-
psychotherapie [Kortenbergh, 25 april 2014]

ANNIE VAN DE VIJVER

De vierde vormingsmiddag van de Vlaamse Vereniging voor Psychoanalytische Therapie rond het psychoanalytisch werken in groepen, was een vervolg op de nog weinig voorhanden zijnde specifieke opleidingsmogelijkheden in Vlaanderen. Piet Decoster hield een inleiding, waarna de twee uitgenodigde sprekers beiden op bevlogen wijze hun enthousiasme voor deze wijze van werken naar voren brachten.

Filip Vanneste, die een ruime ervaring heeft in het werken met groepen in het CGZ IZEGEM en als opleider groepstherapie (TTKA, De Viersprong, Halsteren) bracht een overzicht van belangrijke aandachtspunten om te komen tot *Het vrije woord, op weg naar een humaan verbond*. Hoe kan de groepstherapeut het 'vrijuit spreken' bevorderen in een groep, zodat door een reflecterende houding ten aanzien van zichzelf en anderen een veranderingsproces op gang kan komen?

Eerst schetste hij enkele formele aspecten van het organiseren van een psychoanalytische groep. Hij onderstreepte onder andere de noodzaak van formele ondersteuning van deze manier van werken door de instelling. Daarna werd ingegaan op een aantal technische aspecten van het leiden van groepen. De groep is cotherapeut. Het is cruciaal het groepsproces zijn gang laten

gaan, de therapeut is zo actief als nodig en zo terughoudend als mogelijk. Als de therapeut goed voor de groep zorgt, zorgt de groep voor zijn leden. De therapeut geeft het goede voorbeeld aan de groepsleden door interesse en acceptatie te communiceren. Daarnaast is hij facilitator van het mentaliseren. Hij zal bijvoorbeeld het mentaliseren hervatten op het punt waar het verloren gaat, of de fnuikende effecten van niet-mentaliserende interventies minimaliseren. Hierdoor geeft hij de patiënten de gelegenheid zichzelf te ontdekken door consequent hun psyche in beeld te houden. Hij heeft een belangrijke taak in het bieden van veiligheid, maar zorgt ook voor een optimaal spanningsniveau, zodat groepsleden niet overweldigd worden door hun emoties. Essentieel is dat de groepstherapeut zich niet in een 'meesterpositie' zet, hij poneert nooit zijn analyse. De basisregel van de groep, het 'vrijuit spreken', is afgestemd op de gevoelens en de binnenwereld, niet op de feiten en het gedrag. 'Hier en nu' is belangrijker dan 'daar en toen'. Ook werd nog even stilgestaan bij de weerstanden die zich op individueel en op groepsniveau kunnen voordoen.

Corine van der Veer, onder andere groepspsychotherapeut en docent groepspsychotherapie, ging in op het werken in het hier en nu in psychodynamische groepspsychotherapie, volgens het interpersoonlijke groepstherapiemodel van Irvin Yalom en Molyn Leszcz (2005). Ze besprak een drietal therapeutische factoren die samen het hart vormen van interpersoonlijke groepstherapie en die, naast onder andere veiligheid en cohesie, de meerwaarde vormen ten opzichte van individuele therapie. *Het interpersoonlijk leren* komt tot stand wanneer groepsleden en de therapeut de spontane interacties observeren. Het 'zelf' (zoals

Franz Alexander dit definieert als afspiegeling van de waargenomen waardering van belangrijke anderen) wordt zichtbaar in de ervaring van het hier en nu (anders dan het cognitief spreken over zichzelf) en wordt hierdoor vatbaar voor reflectie. De vanzelfsprekende herhaling wordt ter discussie gesteld en egodystoon gemaakt. In een therapiegroep is bovendien een veelvoud van herhalingen van de overdracht mogelijk, op de groep als geheel, op de groepstherapeut, op de groepsleden. Het ontstaan van deze spanningsvelden alleen is niet voldoende om *tot corrigerende emotionele ervaringen* te leiden. In een veilige en open groeps cultuur leert de therapeut daarom op een actieve en directieve wijze de groepsleden te spreken over het hier en nu, want een groep doet dat niet spontaan. Zelfexpressie wordt gevolgd door reflectie hierover. Hier ontstaat de emotioneel corrigerende ervaring. Ten slotte is de groep ook een *sociale microkosmos*: vroeg of laat toont een groeps lid zich zoals hij buiten is, hij re-ensecneert voor de ogen van de ander wat zich in zijn eigen blinde hoek bevindt. De groepstherapeut is observator van en tevens participant in de interpersoonlijke wereld van de cliënt. Als de therapeut te veel observeert is er te veel afstand, als hij te veel participeert is er geen reflectie. Kiesler (1996) spreekt van 'hook and unhook': een voortdurend oscilleren tussen deze twee posities. Corine van der Veer illustreerde haar lezing met talrijke vignetten uit haar eigen groepen en sloot af met een videofragment van een groepszitting van Yalom, uit *Understanding group psychotherapy, 3 videosets, volume 1: Outpatients*. Meer informatie over deze bijzonder illustratieve video's vindt u op <http://www.psychotherapy.net/video/yalom-group-therapy>. Op YouTube kunt u gratis een kort fragment downloaden: <https://www.youtube.com/watch?v=PwnfwmNbg48>. In de afsluitende discussieronde bleek dat de workshop heel wat interesse had opgewekt bij de aanwezigen, en dat de drempelvrees om psychoanalytische groepen in verschillende settings te organiseren mis-

schien wel aan het afnemen is. Naar mijn gevoel zou uitbreiding van het aanbod aan vorming en supervisie over analytische groepstherapie binnen de sectie groepstherapie van de vvpt op heel wat bijval kunnen rekenen.

Literatuur

- KIESLER, D.J. (1996). *Contemporary interpersonal theory and research*. New York: J. Wiley and Sons.
- YALOM, I. & LESZCZ, M. (2005). *The theory and practice of group psychotherapy*. Basic Books: New York.

‹Je maakt rotzooi als je er niet over nadenkt›

Verslag van

Eerste CCMA-congres [Wenen 20-22 juni 2014]

TINKA PRAST

Deze zomer werd in Wenen het eerste congres van de Comparative Clinical Methods Association (CCMA) gehouden. Michael Diercks heette ons welkom op een historische plek: de Psychoanalytische Academie, van oudsher het 'huis' van de psychoanalytische vereniging in Wenen. De CCMA heeft tot doel, op basis van intensieve studie van verslagen van sessies met behulp van de zogenaamde 'twee-stappenmethode', de reflectie te bevorderen over wat het werk van de analyticus nu precies behelst (zie voor een uitgebreide beschrijving Hebbrecht 2008). Waarom intervenueert de analyticus zoals hij doet en wat is zijn werkmiddel? Wat ziet hij als de gewenste verandering en op welke manier denkt hij dat zijn interventies daaraan bijdragen?

In *Stap 1* kijken de groepsleden samen naar de opeenvolgende interventies van de analyticus en proberen ze te bepalen in welke van zes vooraf gegeven categorieën deze zijn